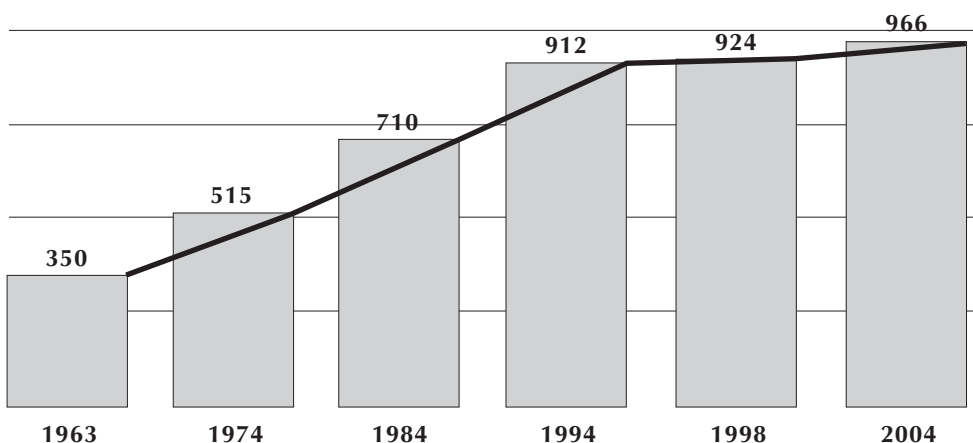

ORKESTEREIDEN KASVU HYTYI ODOTETUSTI

Raimo Vikström

Suomessa oli viime vuoden lopussa noin 970 päätoimista orkesterimuusikkoa. Vuodesta 1963 lähtien määrä on kolminkertaistunut.

PÄÄTOIMISTEN ORKESTERIMUUSIKKOJEN MÄÄRÄ FULL TIME ORCHESTRA MUSICIANS IN FINLAND

Vuonna 1963 perustettiin Kansallisoopperan orkesteri. Se aloitti erittäin voimakkaan kasvun kauden, joka vasta aivan viime vuosina on hiipunut. Väkilukuun suhteutettuna Suomi on nyt orkesterimusiikin alalla todellinen suurvalta.

Oopperaorkesteri aloitti kasvun aikakauden

Oopperaorkesterin perustaminen oli merkittävä tapahtuma suomalaisen orkesterilaitoksen piirissä. Perustamisvaiheessa orkesteriin tuli 46 uutta työpaikkaa muusikoille. Se tarkoitti kerralla noin 15 %:n lisäystä päätoimisten orkesterimuusikkojen määrään. Helsingin kaupungin orkesterissa oli tuolloin 84 muusikkoa, Radion Sinfoniaorkesterissa 80, Turussa ja Tampereella nelisenkymmentä ja Lahdessa ja Oulussa parisenkymmentä. Esimerkiksi Jyväskylässä ja Kuopiossa oli päätoimisista muusikoista muodostuva orkesterin runko. Vuonna 1963 päätoimisten orkesterimuusik-

kojen määrä oli noin 350.

Kansallisoopperan orkesterin perustaminen oli osoitus siitä, että yhteiskunta oli valmis panostamaan musiikkiin. Elettii taidepolitiikan kehityksen kannalta ekspansivista aikaa. Valtion taidehallinto sai uuden suunnan. Yksittäiset kaupungit eri puolilla Suomea alkoivat kasvattaa orkestereitaan. Orkesteritoiminnasta kiinnostuneet tahot käynnistivät toimet orkestereiden etujen ajamiseksi. Syntyi sinfoniaorkesteriyhdistys.

Orkesterit kuntien vastuulle

Sinfoniaorkesteriyhdistyksen keskeiset tavoitteet olivat selkeät. Orkestereiden kokoa piti kasvattaa, uusia orkestereita oli perustettava ja orkesterit oli saatava kuntien vastuulle.

Jälkikäteen voidaan todeta, että tavoitteet, jotka sopivat myös muusikoille, toteutuivat erittäin hyvin. Vuonna 1974 orkestereissa työskenteli päätoimisesti 515 muusikkoa. Oopperaorkesterin perustamista seuran-

neella kymmenvuotijaksolla muusikkojen lukumäärä kohoosi lähes 50 %.

Hämmästyttävää on, että lähes kaikki uudet orkesterityöpaikat saatiin täytetyksi kotimaisin muusikkovoimin. Muusikkojen liitto edellytti, että paikat täytetään alan käytännön mukaisesti koesoiton perusteella. Monta kertaa tilanne oli vaikea, ja liiton oli hankalaa puolustaa vaatimustaan. Hakijoita oli joskus vähän, joskus ei lainkaan.

Suukopu orkesteriyhdistyksen ja liiton välillä oli monasti kova. Sinfoniaorkesteriyhdistys vaati nimittäin kerta toisensa perään ulkomaisia muusikkoja suomalaisiin orkestereihin. Lehdistö suhtautui tällaisiin vaatimuksiin suopeasti. Liittoa löylytettiin kantansa takia usein julkisuudessa oikein olan takaa.

Ulkomaalaisia ei juuri suomalaisiin orkestereihin tullut. Paikat täytettiin, ja toiminta kehittyi joka tavalla.

60- ja 70-luvuilla ei ollut tietoaakaan niin massiivisesta muusikkokoulutuksesta kuin meillä

nyt on. Silti löytyi muusikkoja, jotka suoriutuivat sekä koesoitotehtävistä että työtehtävistään.

Sinfoniaorkesteriyhdistyksen tapana oli järjestää valtakunnalliset orkesteripäivät vuosittain sellaisessa kaupungissa, jonka orkesteri seuraavaksi haluttiin kunnallistaa. Menetelmä toimi hyvin. Suomalaiset orkesterit muuttuivat 70- ja 80-luvuilla yksi toisensa perästä kunnalliseksi.

Raju kasvu orkestereissa jatkui pitkälle 80-luvulle. Vuodesta 1974 vuoteen 1984 orkesterityöpaikkojen määrä lisääntyi edelleen voimakkaasti. Vuoden 1984 lopussa työpaikkoja oli noin 700, kun UMO on myös laskettu mukaan. Kymmenvuotiskauden kasvuvauhti oli lähes 40 %.

Orkesterilaki ei vaikuttanut kehitykseen

Kansallisoopperan orkesteria ja RSO:ta lukuun ottamatta orkesteritoiminta oli Suomessa pitkään lähes kokonaan kuntien

vastuulla. Vuonna 1993 voimaan tullut orkesterilaki muutti tilanteen. Silloin orkestereiden valtiolta saama rahoitusosuus keskimäärin kymmenkertaistui.

Ennen orkesterilakia orkestereiden piirissä vaadittiin lisää valtion tukea. Suurten orkestereiden budjeteissa valtion osuus saattoi olla parin kolmen prosentin luokkaa. Samanaikaisesti suurten teattereiden valtionavut olivat 20–30 % niiden menoista. Tilanne oli tältä osin väärästynyt, ja se koettiin musiikkialan piirissä epäoikeudenmukaiseksi.

Orkesterilaki nosti orkestereiden keskimääräistä valtion tukea ratkaisevasti. Elettiin talouselämän aikaa, ja valtion raha oli kunnille tervetullutta. Orkesterikaupungit ottivat tyytyväisinä valtiolta saadut lisämarkat vastaan. Omia avustuksiaan orkestereilleen ne pienensivät vastavasti. Lisää rahaa orkesterit eivät käytännössä saaneet.

Tiukat budjetit yleistyivät orkestereiden piirissä 90-luvulla. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta myös kasvu pysähtyi orkestereissa.

Vuonna 1994 orkesterityöpaikkoja oli 912. Muusikkojen määrän osalta yllettiin vielä kymmenvuotiskaudella lähes 30 %:n kasvuun. Nousuun vaikuttaa voimakkaasti Oopperaorkesterin tuntuva laajentaminen.

Lamavuodet katkaisevat kasvun

Tosiasiallisesti orkestereiden muusikkomäärän lisääntyminen hidastui merkittävästi 90-luvun alkuvuosina. Jos Oopperaorkesterin laajennuksen vaikutus eliminoidaan, hidastuminen näkyy selkeästi.

Vuoden 2004 lopussa päätoimisten orkesterimuusikkojen lukumäärä on 966. Vuodesta 1994 vuoden 1998 loppuun orkestereihin tuli vain 12 uutta paikkaa. Viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana uusia työpaikkoja on tullut noin 40. Niistä 12 on perustettu Tampereen kaupunginorkesteriin. Lahden, Oulun ja Tapiolan orkestereiden kasvu on 3–4 paikkaa. Lisäksi on saatu muutamia yksittäisiä paikkoja eri puolille maata.

Orkestereiden muusikkomäärä kasvoi Suomessa 60-, 70- ja 80-luvuilla keskimäärin 40 %

kymmenen vuoden jaksolla. Myös orkestereiden lukumäärä kasvoi voimakkaasti. Viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana on aiempien vuosikymmenien huikeasta kasvuvauhdista pudottu 5–6 %:n tasolle. Oopperaorkesteriin tuli vuoden alusta neljä uutta paikkaa. Muutoin alkaneella kymmenvuotiskaudella tuskin kovin monta uutta orkesterimuusikon työpaikkaa tullaan näkemään.

Paljon hakijoita, vähän paikkoja

Työmarkkinatilanne on muusikkojen kannalta kehittynyt selkeästi huonompaan suuntaan. Koulutuksesta valmistuvien muusikkojen määrä on moninkertainen aiempiin vuosikymmeniin verraten. Avoimia työpaikkoja on orkestereissa tarjolla selvästi entistä vähemmän. Suomen orkestereiden aiemasta laajentumiskehityksestä seuraa, että työpaikkoja alkaa isommassa mitassa vapautua noin kymmenen vuoden päästä. Vuodesta 2015 vuoteen 2025 työvoiman kysyntä voi olla vilkasta, jos kaikki orkesterit silloin vielä ovat toiminnassa nykyisessä laajuudessaan.

Orkesterityöpaikkojen määrän kasvun hidastuminen saattaa lähivuosina aiheuttaa muusikkojen keskuudessa lisää työttömyyttä. Viimeksi kuluneen kymmenvuotiskauden aikana työllisyystilannetta on helpottanut se, että ammatillinen musiikkialan koulutus on laajentunut voimakkaasti ja tarjonnut työtä opetustehtäviin halukkaille. Yleinen käsitys on, että opetussektorin työllisyystilanne tulee myös heikkenemään, kun paikat siellä ovat täynnä, eikä laajentumista tapahdu.